

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. Vtrum non solùm in voluntate, sed etiam in aliis potentiis à voluntate motis, sit formaliter & intrinsecè peccatum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

cedant; sicut in habitibus intellectualibus ille est nobilior, qui habet nobilius objectum, supposito quòd eodem modo, hoc est vel scientificè, vel opinativè, uterque procedat; si enim unus habitus procedat modo scientifico, & alter opinativo, quamvis hic posterior versetur circa nobiliorem materiam, non tamen erit perfectior, quia habet diversum & imperfectiorem modum procedendi: unde cum peccatum mortale & veniale habeant longè diversum modum procedendi (mortale enim ponit inordinationem circa finem, veniale solum circa media) quamvis veniale contrarietur nobiliori virtuti, non idèò erit gravius quàm mortale.

44. Dico secundò, inæqualitatem accidentalem in peccatis, sumi ex circumstantiis non mutantibus speciem.

Probat: Inæqualitas accidentalis in peccatis sumi debet ex his quæ se habent accidentaliter ad actum in esse moris spectatum: Sed circumstantiæ non mutant speciem, accidentaliter se habent ad actus humanos in esse moris spectatos; sunt enim veluti quædam illorum accidentia eos afficientia, v. g. in furto, hoc quod est rapere alienum, se habet per modum essentia, sed quòd sit magnum vel parvum, se habet per modum circumstantiæ & accidentis: Ergo inæqualitas accidentalis in peccatis, sumitur ex circumstantiis non mutantibus speciem, sed intra eandem speciem aggravantibus. Videantur quæ diximus in tractatu de moralitate actuum humanorum disp. 3. art. 2.

45. Quarunt hic aliqui, an peccatum quod ex objecto, & secundum speciem, est minus grave, possit ratione circumstantiarum adèò crescere in malitia, ut superet vel adæquet peccatum ex objecto gravius? Est autem sermo de circumstantiis aggravantibus intra eandem speciem; quia de circumstantiis quæ speciem peccati mutant, dubium non est, quin ratione earum peccatum ex objecto levius, possit superare aliud gravius ex objecto, ut si furto, quod ex suo objecto est levius quàm rapina, superaddatur circumstantia loci sacri, quæ transfert illud in speciem sacrilegij, majus peccatum erit, quàm rapina.

Pro resolutione hujus difficultatis, advertendum est, dupliciter nos posse loqui de peccatis, metaphysicè scilicet, considerando eorum essentiam, speciem, & quidditatem; & moraliter, judicando de illis secundum prudentis æstimationem & appetitionem. Hoc posito

46. Dicendum est primò, quod si loquamur de gravitate peccatorum metaphysicè, peccatum ex objecto levius, quantumcumque malitia ipsius creseat ratione circumstantiarum aggravantium intra eandem speciem, nequit superare vel adæquare peccatum gravius ex objecto. Ratio est, quia nulla forma quæ essentialiter est constituta in gradu inferiori, quantumcumque intra suum gradum & speciem creseat, potest pertingere ad gradum formæ essentialiter superioris; aliàs talis forma amitteret proprium gradum essentialem, & seipsam destrueret: v. g. nigredo, quantumcumque intendatur, nunquam pertinget absolutè loquendo ad perfectionem albedinis; nec actus humilitatis, vel temperantia, ad perfectionem actus religionis, aut charitatis: Sed malitia peccati levioris ex objecto, essentialiter est constituta in gradu inferiori: Ergo quantumcumque intra suam speciem creseat, nunquam pertinget, metaphysicè loquen-

Tom. III.

A do, ad malitiam peccati ex objecto gravioris. Unde D. Thomas qu. 2. de malo art. 8. in corp. ait quod *semper major est gravitas, quæ est ex peccati specie, quàm quæ est ex circumstantia speciem non constituente.*

47. Dicendum est secundò, si loquamur de gravitate peccati moraliter, & de illa judicemus secundum viri prudentis æstimationem & appetitionem, peccatum ex objecto levius, potest ratione circumstantiarum intra eandem speciem ita crescere, ut adæquet vel superet gravitatem peccati ex specie & objecto gravioris.

Probat: Nam in communi hominum æstimatione, & secundum judicium viri prudentis, occidere mille viros, aut deprædari bona totius reipublicæ, censetur peccatum simpliciter gravius, & majori pœnâ puniendum, quàm aliquod perjurium, aut blasphemia, licet ista ex objecto & specie sint graviora.

48. Confirmatur & illustratur hoc exemplo: Licet aurum ex sua specie, & physicè loquendo, sit majoris valoris & perfectionis quàm argentum; in individuo tamen potest ita multiplicari quantitas argenti, ut moraliter loquendo, & secundum æstimationem hominum, majoris sit valoris quàm parva quantitas, v. g. uncia auri. Ita ergo similiter, quamvis perjurium sit gravius ex sua specie, quàm homicidium, & semper sit tale, metaphysicè loquendo, moraliter tamen, & attentis circumstantiis, aliquid homicidium poterit esse absolutè gravius, & majori pœnâ dignum, quàm unum perjurium; puta si persona occisa sit maximæ dignitatis, vel utilitatis in republica, aut si plures occidantur, & aliunde perjurium ex inconsideratione, metu, & aliis circumstantiis allevietur, quamvis rationem peccati mortalis non amittat.

DISPUTATIO V.

De subjecto peccatorum.

Ad quæstionem 74. Divi Thomæ.

CONSIDERATA essentia, & distinctione peccatorum, eorumque inæqualitate & gravitate, consequens est ut eorum subjectum investigemus, & in quibus potentiis formaliter & intrinsecè resideant, breviter declaremus. Unde sit

ARTICVLVS PRIMVS.

49. *Vtrum non solum in voluntate, sed etiam in aliis potentiis à voluntate motis, sit formaliter & intrinsecè peccatum?*

S. I.

Premittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur.

50. CERTVM est, peccatum, utpote actum liberum & voluntarium, in voluntate ut in propria sede & principali subjecto & principio residere, juxta illud Augustini lib. 1. retract. cap. 9. *Voluntas est quæ peccatur; & rectè dicitur*

Ecc ij

ur. Unde solum est questio, an etiam in aliis A
potentiis, intellectu scilicet, appetitu, & mem-
bris ac sensibus externis, ut voluntatis motioni
subjectis, peccata, quantum ad malitiam forma-
lem, subjectentur, vel actus illarum potentia-
rum, solum extrinsecè ab actu voluntatis, à quo
imperantur, mali & peccaminosi denominentur?
Pro resolutione

2. Dico, plura peccata, etiam quantum ad ma-
litiã formalem, subjectari intrinsecè in intel-
lectu, & in appetitu sensitivo, non verò in
membris corporis, aut sensibus externis. Ita D.
Thomas in hac quæstione, ubi multoties repe-
tit, potentias appetitivas, non autem membra
externa, esse subjectum peccati. Nec potest glof-
sari de peccato, quantum ad materiale; cum in B
membris externis peccatum quantum ad mate-
riale residere possit.

3. Prima pars, quam negant Alvarez & Cu-
riël, asserentes malitiã moralem in solis acti-
bus voluntatis intrinsecè reperiri, breviter sua-
detur ratione quam insinuat D. Thomas hinc
art. 2. In illa potentia est actus malus, formaliter
quã talis, in qua est habitus malus à quo elici-
tur, & habitus bonus, cui contrariatur: At
non solum in voluntate sunt habitus vitiosi, à
quibus actus mali eliciuntur, & virtutes ipsis
oppositæ, sed etiam in intellectu, & in appeti-
tu sensitivo: Ergo actus malus & peccaminosus,
formaliter quã talis, non solum in volun-
tate, sed etiam in intellectu, & in appetitu sen-
sitivo subjectatur. Major patet, quia actus non
elicitur, nec recipitur in potentia, nisi median-
te habitu; unde in eodem subjecto debet recipi
actus, in quo residet habitus, & ut loquitur
S. Doctor loco citato, *Eiusdem est actus & ha-
bitus*. Minor etiam est certa quoad utramque
partem: nam vitia imprudentiæ, infidelitatis,
& similia, sunt in intellectu, in quo resident
prudentiã & fides: similiter habitus intempe-
rantiam, pusillanimitatis, & alij similes, sunt
in appetitu sensitivo, in quo subjectantur tem-
perantiã, fortitudo, & aliæ virtutes moderatri-
ces passionum, ut ostendimus in tractatu de
virtutibus, & fatentur Curiël, & Alvarez,
contra quos disputamus.

Disp. 2.
art. 2.

4. Probatur secundò eadem pars: Proprium sub-
jectum malitiæ moralis est potentia libera: Sed
appetitus sensitivus hominis, ex conjunctione
quam habet cum voluntate, libertatem aliquam
intrinsicam ab ea participat, ut ostendimus ar-
ticulo sequenti: Ergo potest esse subjectum ma-
litiæ moralis.

5. Ex hoc probata manet secunda pars, quæ af-
ferit in membris, & in sensibus externis, ma-
litiã moralem formaliter non residere. Nam in
eo subjecto non potest intrinsecè & formaliter
residere malitiã peccati, quod non est aliquo
modo intrinsecè liberum: Sed membra corpo-
ris non sunt intrinsecè libera, sicut nec sensus
externi: Ergo malitiã moralis in ipsis residere E
non potest.

S. II.

Solvuntur objectiones.

6. **O**BJICIES primò contra primam partem
conclusionis: D. Thomas hinc art. 1. docet
esse de ratione peccati, formaliter quã pecca-
tum est, seu quoad malitiã moralem quam
de formali importat, quòd in voluntate subje-

ctetur: Sed una numero malitiã non potest sub-
jectari intrinsecè in duabus potentiis, sicut nec
idem numero accidens esse in subjectis realiter
distinctis: Ergo peccatum, quantum ad malitiã
formalem, non subjectatur in intellectu, vel in
appetitu sensitivo, sed solum in voluntate.

7. Respondeo ex Conrado hinc art. 1. omnia
peccata subjectari in voluntate, non quidem
adequatè & secundum totam malitiã, sed in-
adequatè & secundum partem malitiæ: unde
in peccato hæresis, vel luxuriæ v. g. pars malitiæ
est in voluntate, & pars in intellectu, vel in
appetitu sensitivo, in quibus vitia hæresis vel
luxuriæ resident. Nec inconveniens est quod ex
pluribus malitiis partialibus, & realiter distin-
ctis, moraliter unum numero peccatum resul-
tet; sicut juxta doctrinam D. Thomæ supra qu.
17. ar. 4. ex imperio & actu imperato, moraliter
fit unus numero actus, licet in esse physico dif-
ferant realiter. Non repugnat etiam quòd una
numero malitiã in pluribus subjectis partialibus
existat, sicut unus numero ternarius est in tri-
bus hominibus, & una numero figura domus
in lapidibus, lignis, &c. nam quando dicitur
quòd unitas numerica accidentis sumitur à sub-
jecto, hoc intelligendum est de totali, non de
partiali subjecto.

8. Addo quod, quia pars illa malitiæ quæ in vo-
luntate residet, primariò & principaliter se ha-
bet in peccato, & est radix & origo aliarum quæ
in appetitu sensitivo, vel in intellectu reperiun-
tur, potest dici omne peccatum esse in sola vo-
luntate principaliter & primariò, seu radicali-
ter & originativè, & in intellectu & appetitu
minus principaliter, & quasi secundariò, ut
explicat Caietanus hinc art. 2. & declarat S. Do-
ctor qu. 2. de malo ar. 2. ad 2. his verbis: *Pecca-
tum dicitur esse voluntas, non quòd tota essentia
peccati sit in actu voluntatis, sed quia totum pec-
catum consistit in voluntate sicut in radice*.

9. Potest etiam dici cum Montefino, omne pec-
catum esse in voluntate formaliter, & in aliis
potentiis solum materialiter; non quòd in istis
non sit aliqua formalis malitiã intrinseca, sed
quia malitiã quæ est in aliis potentiis, compa-
rata ad illam quæ residet in voluntate, habet
se sicut materiale ad formale: nam actus volun-
tatis se habet ut imperans, actus verò aliarum
potentiarum ut imperati; unde quia imperatum
ad imperium comparatur sicut materia ad for-
mam, ut docet D. Thomas supra qu. 17. art. 4.
malitiã actus voluntatis potest dici formalis,
& malitiã aliorum actuum materialis; & con-
sequenter peccatum per utramque malitiã
constitutum, potest dici subjectari formaliter
in sola voluntate, in reliquis autem potentiis
solum materialiter.

10. Objicies secundò: D. Thomas supra qu. 20.
art. 7. docet actus exteriores non habere distin-
ctam bonitatem vel malitiã formalem ab ea
quæ est in actu voluntatis: Sed nomine actus ex-
terioris apud D. Thomam intelligitur quicum-
cumque actus à voluntate imperatus, sive sit in-
tellectus, sive appetitus: Ergo actus intellectus
vel appetitus sensitivi, non habent bonitatem,
vel malitiã formalem distinctam ab ea quæ est
in actu voluntatis.

11. Confirmatur: Quæ solà attributione & ana-
logiã unius ad alterum dicuntur talia, non de-
nominantur à forma sibi inherente, sed à for-
ma quæ est in principali analogato, ut patet in

medicina & urina, quæ non dicuntur sanæ à sanitate quam in se formaliter habeant, sed à sanitate animalis, quam causant vel significant: Atqui ex D. Thoma loco citato in resp. ad 3. actus exterior denominatur bonus aut malus per analogiam & attributionem ad interiorem, sicut medicina & urina denominantur sanæ à sanitate animalis: Ergo actus exterior solum extrinsecè denominatur malus à malitia quæ in actu voluntatis formaliter residet.

12. Respondeo hoc argumentum, quod est præcipuum Curielis & Aluaris fundamentum, primam partem nostræ assertionis non attingere, sed solum probare secundam, in qua diximus actus seu motus membrorum exteriorum, non habere in seipsis malitiam formalem: nam S. Doctor loco citato, nomine *actus exterioris*, non intelligit quemcumque actum à voluntate imperatum (ut Curiel & Aluaris existimant) sed solum actus membrorum exteriorum. Et hoc colligitur tum ex exemplis quæ ibidem adducit; nusquam enim in tota illa qu. 20. apponit exemplum actus externi in actibus intellectus vel appetitus, nec horum mentionem facit, cum tamen fere in singulis articulis afferat in exemplum actus membrorum exteriorum, ut occisionem, deambulationem, & similes motus omnino externos: Tum etiam ex argumento primo illius art. 3. ubi ait, quod *actus exterioris principium est potentia exequens motum*; idque non negat, sed admittit in eisdem argumenti solutione; potentia autem exequens motum est in membris corporis exterioribus.

13. Ex quo patet solutio confirmationis: nam quando S. Doctor asserit actum exteriorem denominari bonum aut malum, per analogiam & attributionem ad interiorem, sicut medicina & urina denominantur extrinsecè sanæ à sanitate quæ est in animali, nomine *actus exterioris*, intelligit actus membrorum exteriorum, non verò actus intellectus, & appetitus sensitivi: ratio enim boni aut mali moralis, respectu actuum voluntatis, intellectus, & appetitus sensitivi, dicitur analogicè, non solum analogiâ attributionis, sicut sanum analogicè dicitur de animali, medicina, & urina, sed etiam analogiâ proportionalitatis, sicut ens analogicè de Deo & creaturis, vel de substantia & accidente prædicatur.

14. Objicies tertio: Veritas sicut & falsitas formalis in solo intellectu formaliter residet: Ergo pariter tum bonitas, tum malitia moralis, in sola voluntate subiectatur. Antecedens supponitur certum ex metaphysica. Consequentia verò probatur ex paritate rationis.

Respondeo veritatem & falsitatem formalem primò & per se solum esse in intellectu; secundariò tamen & per participationem etiam esse in cogitativa formaliter; quia hæc potentia conficit propositiones ex terminis singularibus, & ex his discursus: in vocibus autem & rebus solum esse veritatem extrinsecè denominatione. Idem est de bonitate & malitia: primò enim & per se utraque est in actu voluntatis; secundariò & per participationem, in actu appetitus sensitivi: in actibus verò membrorum exteriorum, solum extrinsecè denominatione.

15. Objicies quartò: Actus eodem modo dicuntur mali, quo liberi: Sed actus intellectus solum extrinsecè denominatione ab actu voluntatis dicuntur liberi: Ergo & mali.

A Respondeo primò negando Majorem: aliquid enim potest esse directè peccatum, quod indirectè tantum voluntarium & liberum est, ut patet ex dictis in 3. disputatione. Multi etiam docent peccatum originale, quod formaliter & intrinsecè denominatione est in nobis, solum esse nobis voluntarium denominatione extrinsecè ab actu voluntatis Adami. Sic ergo in peccatis infidelitatis & imprudentiæ, quæ sunt in intellectu tanquam in subiecto, potest esse intrinsecè malitia moralis, quamvis solum extrinsecè sint liberi. Nec est eadem ratio de actibus membrorum exteriorum: quia hæc non sunt principia actus humani, sed tantum instrumenta, ut hinc art. 2. ad 3. docet D. Thomas; neque sunt potentiæ rationales per essentiam, vel per participationem, nec aliquo modo liberæ: intellectus verò est principium actus humani, & potentia rationalis per essentiam, ac libera, si non formaliter, saltem radicaliter.

B Secundo responderi potest, datâ & non concessâ Majori, negando Minorem: nam in actu impetij ab intellectu elicito, reperitur aliqua libertas intrinsecè, à præcedenti motione voluntatis participata, ut in Tractatu de actibus humanis ostensum est. *Diff. 11. art. 3.*

C Objicies ultimò: Si actus appetitus sensitivi, procedens ex motione voluntatis, haberet malitiam intrinsecam, talis malitia sæpe esset mortalis, & non tantum venialis: Sed in appetitu sensitivo non potest esse malitia mortalis: Ergo &c. Major patet: nam talis malitia moraliter loquendo est ejusdem speciei cum malitia voluntatis, à qua descendit, constituitque cum illa idem peccatum, ut supra diximus: constat autem malitiam voluntatis sæpe esse mortalem, ut cum voluntas movet appetitum ad actum luxuriæ, & similes. Minor verò videtur esse D. Thomæ hinc art. 4. ubi docet in sensualitate non posse esse peccatum mortale, & reddit rationem, quia mortale peccatum importat deordinationem circa ultimum finem, & aversionem ab illo; sicut autem referre & ordinare ad finem ultimum, non est sensualitatis, sed voluntatis & rationis, ita nec deordinari ac averti ab illo.

D Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Ad probationem dicendum est, D. Thomam loqui de sensualitate secundum id duntaxat quod habet ex se prout invenitur in homine, & hoc modo negat in ea reperiri peccatum mortale: non autem negat quod dum actualiter à voluntate movetur, recipiat in se mortalem malitiam derivatam ex malitia voluntatis, mediante illa motione, ut aperte colligitur ex solutione ad 1. ejusdem articuli, ubi sic ait: *Actus sensualitatis potest concurrere ad peccatum mortale: sed tamen actus peccati mortalis non habet quod sit peccatum mortale ex eo quod est sensualitatis, sed ex eo quod est rationis, cujus est ordinari in finem, & ideo peccatum mortale non attribuitur sensualitati, sed rationi.* Utrum verò appetitus sensitivus, prout est in homine, independenter ab actuali influxu & motione voluntatis, habeat sufficientem vim & libertatem ad peccandum venialiter, dicemus articulo sequenti.

